

MERDEKA

Nr 76 - juni 2019

ÖSTTIMOR

Information

Val i Indonesien

Den 17 april hölls val i Indonesien. Ett val som beskrivits som det mest omfattande som någonsin hållits under en dag. Fler än 190 miljoner röstberättigade skulle välja inte bara president och vice-president samt ledamöter av det nationella parlamentet utan också representanter i regionala parlament. På det hela taget gick valet lugnt till och något omfattande valfusk har inte rapporterats från trovärdiga källor. Valkampanjerna var stundtals hätska, men de präglades inte av politiskt våld som i många andra länder. Däremot rapporterades det att inte mindre än 270 personer dog i samband med valet, men det handlade främst om valarbetare som avled p.g.a. stress kopplad till det enormt hårda arbetet med att få logistiken kring det komplicerade valet att fungera.

Att det alls hålls relativt fria och rättvisa val i Indonesien är naturligtvis en stor framgång. Landet var under flera decennier en brutal diktatur där president Suharto styrde med hjälp av militären. När Suharto 1998 tvingades bort från makten till följd av en djup ekonomisk kris och omfattande folkliga protester inleddes en demokratiseringsprocess. Till mångas förvåning etablerades ett relativt demokratiskt politiskt system med fria val, oberoende media och civilsamhälle, och någorlunda respekt för grundläggande politiska fri- och rättigheter. Men de demokratiska bristerna var ändå många. Den gamla eliten lyckades i stor utsträckning behålla makten. Radikala muslimska

krafter fick ökat inflytande. I Aceh infördes till och med sharia-lagstiftning. Och i Väst-papua fortsatte förtrycket och övergreppen mot lokal-befolkningen. Under det senaste decenniet har det dess-utom skett en allmän tillbakagång när det gäller politiska fri- och rättigheter. Men principen om regelbundna, allmänna och fria val tycks ändå ha fortsatt starkt stöd.

Joko Widodo-Prabowo Subianto

I presidentvalet, som av naturliga skäl fått mest uppmärksamhet, stod valet mellan den sittande presidenten Joko Widodo (Jokowi) och utmanaren Prabowo Subianto. Resultatet blev som väntat en seger för den sittande presidenten. Jokowi skiljer sig från andra politiska ledare i Indonesien genom att inte ha några direkta kopplingar till Suhartoregimen. Han har en bakgrund som möbelhandlare, gjorde politisk karriär som guvernör i sin hemstad Solo på centrala Java och sedan som guvernör i huvudstaden Jakarta. Han fick rykte om sig att vara en ung och okonventionell politiker som fick saker och ting gjorda. När han ställde upp i presidentvalet 2014, som han vann med knapp marginal över Prabowo, fanns stora förhoppningar på verkliga politiska reformer. Han hade stort stöd av många civilsambhällsorganisationer som såg en möjlighet att stärka demokratin och respekten för mänskliga rättigheter.

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

	Innehåll
Val i Indonesien	1
Redaktören har ordet	2
Människorättsrapport om Östtimor	4
Freedom House om Östtimor	5
Östtimor har betalat för Greater Sunrise	6
Kinas inflytande i Östtimor	7
Östtimors budget för 2019	8
Ny bok om Östtimor	9
Fundasaun Alola	9
Notis om Östtimors klimat	9
Östtimorkommitténs styrelse omvald	10
Uttalande av Östtimorkommitténs årsmöte	10
Indonesien och mänskliga rättigheter	10
Indonesiens arbetslösa generaler	12
20 år sedan Liquisa-massakern	12
Östtimor—kortfakta	14
Västpapua—kortfakta	14

Redaktören har ordet

Årets första nummer är fullmatat med nyhetsmaterial från Östtimor, Indonesien och Västpapua. Östtimorkommittén höll årsmöte den 20 mars och antog ett uttalande som är med i numret. Vårt att betona är att det i år är 20 år sedan folkomröstningen om Östtimors status hölls. Det uppmärksammas i artikeln om minnet av massakern i kuststaden Liquisa i april 1999, där svåra övergrepp begicks. Massakern var bara en av en rad våldsdåd som föregick folkomröstningen den 30 augusti och som i sin tur följdes av omfattande våld. I artikeln om människorättsförhållandena i Östtimor görs tillbakablickar på det rättsliga efterspelet till Indonesiens ockupation 1975-1999, om vilken vi tidigare har skrivit att det knappast alls har fungerat. I övrigt ger amerikanska UD:s rapport en blandad bild av människorättsförhållandena medan det i artikeln om vad demokrati-institutet Freedom House skrivit om Östtimors politiska förhållanden framkommer att institutet ger en mera positiv bild av läget.

Fortsättning på sidan 9

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Merdeka & ÖsttimorInformation

Ansvarig utgivare:

Gabriel Jonsson

Redaktör:

Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:

Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:

Östtimorkommittén

Adresser:

Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson

Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

ISSN Nr: 1402-2559

Lösnummer 20 kronor

Östtimorkommittén
Wiboms v 12, 2 tr, c/o Pollák
171 60 SOLNA, tel 08-27 24 27
pren@osttimorkommitten.se

Skanna och surfa till Östtimorkommitténs webbplats

A 2019-06-13

Fortsättning från sidan 1

Men många av dem har blivit besvikna på Jokowi regering. Fokus har legat på ekonomisk utveckling – inte demokrati och mänskliga rättigheter. Gamla militärer har fått stort inflytande på politiken och regeringen har infört lagar som begränsar demokratiska fri- och rättigheter och använt sig av rättsväsendet för att komma åt politiska motståndare. Trots det är Jokowi fortfarande populär bland många i medelklassen. Men han har inte något starkt stöd bland Jakartas fattiga befolkning som fått sina hem förstörda i samband med olika ”utvecklingsprojekt”.

Prabowo representerar den gamla makteliten under Suhartodiktaturen. Han är pensionerad general, tidigare gift med Suhartos dotter, hans bror är en av landets förmögaste kapitalister och Prabowo själv är superrik. Trots det har han, likt Donald Trump, lyckats framställa sig själv som en representant för vanligt folk mot en korrumpierad elit. I sin populistiska valkampanj använde Prabowo sig av en slogan direkt lånad från Trump: ”Make Indonesia great again!” Han anklagas för att vara ansvarig för mycket grova brott mot mänskliga rättigheter bland annat i Östtimor och inte minst som chef för Kopassus, en speciell elitstyrka inom armén som låg bakom många försvinnanden och mord på demokratiaktivister 1997-98. Även om han inte själv har någon stark muslimsk profil har han lierat sig med konservativa islamistiska krafter som vill driva Indonesien i riktning mot en islamisk stat.

Som kandidat till posten som vice-president valde Jokowi den konservativa muslimske ledaren Maruf Amin. Jokowi har av sina politiska motståndare anklagats för att inte vara tillräckligt muslimsk och valet av kampanjpartner måste ses som ett taktiskt drag för att öka stödet bland muslimska väljare. Prabowo valde att kampanja med den superrike affärsmannen Sandiaga Uno, som även är vice-guvernör i Jakarta. Det fanns få sakpolitiska skillnader mellan kandidaterna i presidentvalskampanjen. På ett retoriskt plan betonade båda ekonomisk utveckling och social rättvisa.

I valet till det nationella parlamentet ställde 16 partier upp. Störst blev det nationalistiska PDI-P (Jokowis parti) med knappt 20 % av rösterna. Näst störst blev Prabowo parti Gerindra med knappt 13 %, tätt följt av Golkar som var det dominerande partiet under Suhartoregimen. Det finns inte några framträdande ideologiska eller sakpolitiska skillnader mellan de politiska partierna i Indonesien. Det finns inga tydliga vänsteralternativ, inga direkta motsvarigheter till europeiska socialdemokrater, gröna eller vänsterpartier. Islams roll i politiken är den viktigaste skiljelinjen. De flesta partierna är emot en islamisering av den indonesiska politiken. PDI-P är tydligast med denna hållning. De partier som förespråkar en starkare politisk roll för islam fick sammanlagt inte mer än ca 13 % av rösterna. Sju av de sexton partierna som ställde upp i valet fick

inga mandat, däribland det nybildade Indonesiska Solidaritetspartiet (PSI) som hade en mer ungdomlig och socialliberal framtoning än övriga partier.

Vad händer efter valet?

Något som är mycket bekymmersamt för den sköra indonesiska demokratin är att Prabowo och en del av hans anhängare vägrar att acceptera valresultatet. När landets valmyndighet den 21 maj tillkännagav det officiella valresultatet som innebar att Jokowi segrat med 55,5 % av rösterna mot Prabowo 44,5 % utbröt våldsamma protester i Jakarta. Sex personer uppgavs ha dödats och över 200 skadats.

En förutsättning för att demokratin ska fungera är en bra regering som respekterar demokratiska spelregler. Men lika viktigt är att det finns en bra och konstruktiv opposition som också respekterar det demokratiska politiska systemet och granskar regeringens maktutövning. Tyvärr saknar Indonesien uppenbarligen denna konstruktiva och demokratiskt inriktade opposition. Att vägra acceptera resultatet av ett val som av alla seriösa inhemska och internationella bedömare anses ha gått korrekt till underminerar förtroendet för det demokratiska systemet. Det är dock inte förvånande att presidentvalets förlorare reagerar som de gör. Prabowo kampanj byggde på en allians mellan två politiska grupperingar som egentligen inte har så mycket mer gemensamt än sitt förakt för den liberala demokratin: den gamla makteliten från Suhartodiktaturen och muslimska extremister. Protesterna mot resultatet av presidentvalet handlar förmodligen mest om ett maktspel där Prabowo vill försäkra sig om politiskt inflytande för sina allierade och kanske få garantier för att hans egna ekonomiska intressen inte ska hotas. Det är troligt att dessa protester kommer att avta. Men de radikala islamisterna har kapacitet att mobilisera relativt stora grupper till demonstrationer och vi kommer säkert att få se mer av gatuprotester i Jakarta under den kommande mandatperioden.

Frågan är hur Jokowi regering kommer att bemöta den i grunden antidemokratiska oppositionen. Risken är stor att regeringen kommer att använda sig av odemokratiska medel för att bekämpa sina politiska motståndare. Det finns flera exempel på detta redan under Jokowi första presidentperiod.

När en demokratiskt vald regering väljer att använda sig av odemokratiska metoder för att bekämpa politiska motståndare undergrävs demokratin. Under det senaste decenniet har vi bevittnat en global tillbakagång för demokratin. I de flesta fall har det inte handlat om militärkupper där demokratiska regeringar avsatts utan om gradvisa förändringar i antidemokratisk riktning, ofta genomförda av demokratiskt valda politiker. Indonesien är tyvärr en del av detta mönster.

Anders Uhlin

Stöd människorna i Västpapua och Östtimor! Bli medlem i Föreningen ett Fritt Papua eller Östtimorkommittén.
Skicka in medlemsavgift till plusgirokonto 4 19 12 84-1 respektive 1 81 92-5.

Människorättsrapport om Östtimor

Amerikanska UD publicerar årligen *Country Reports on Human Rights Practices*. I mars kom en sammanfattning av rapporten om Östtimor under 2018 till kommitténs kännedom via East Timor and Indonesia Action Network (ETAN). Människorättsfrågorna omfattade korruption och våld mot kvinnor. Även om myndigheterna vidtog vissa åtgärder för att bestraffa personal i säkerhetsstyrkorna som använt övervåld, bestod uppfattningarna att straffrihet råder och att rapportera om missbruk snarare skulle leda till hämndaktioner än positiva förändringar. Ett godtyckligt fall av mördande ägde rum den 17 november, då en polisman under ett party i Dili sköt ihjäl tre civila och skadade andra. Försvars- och säkerhetsministern uttryckte sina kondoleanser till familjerna, två polismän avskedades omedelbart och polisen undersökte incidenten. Inga rapporter om försvinnanden fanns.

Trots att tortyr och andra former av omänsklig behandling eller bestraffning är förbjudna enligt lagen, rapporterades det under året om många fall då säkerhetsstyrkorna använde övervåld i samband med incidenter eller gripanden. Fångelseförhållandena uppfyllde vanligen inte internationella normer vad gäller sanitet. Det största fängelset i Dili hade i september 585 manliga fångar och häktade mot en beräknad kapacitet på 290. Måltider serverades tre gånger per dag, men vattentillgången var ej säkerställd överallt. Medicinvården var bristfällig. Fångar och häktade kunde framföra klagomål till juridiska myndigheter utan censur. Besök av inhemska och utländska organisationer i fängelserna tilläts.

Brister i rättsväsendet

Åtgärder vidtogs för att förstärka polisen som även fick utbildning i människorättsfrågor. Polisen saknade kapacitet att undersöka alla fall som kom till dess kännedom. Enligt lagen ska förhör hållas inom tre dygn efter gripanden. Även om lagen garanterar tillgång till legal hjälp i rättsfall, kunde detta inte alltid tillgodoses till följd av brist på personal och transporter. Problem i rättsväsendet var bristen på utbildad personal och den komplexa lagstiftningen som är påverkad av arven från de föregående administrationerna från Portugal, Indonesien och FN. Alla lagar och de flesta juridiska dokument är skrivna på portugisiska som bara omkring tio procent av befolkningen talar.

Det fanns inga politiska fångar. Ny lagstiftning om besittningsrätten till mark kom till 2017, men den kan inte börja gälla innan kompletterande lagar om bl.a. vräkningar och gemensam egendom stiftats. Regeringen garanterade för det mesta yttrandefriheten och vidtog inga åtgärder för att begränsa friheten på internet. Inga restriktioner förelåg vad gäller akademisk frihet. Mötes-, förenings- och rörelsefriheten respekterades.

Även om lagen möjliggör asylsökande eller flykting-

status, harmonierar inte lagstiftningen med internationella normer. Konstitutionen ger medborgarna rätt att välja landets regering i val baserade på allmän och lika rösträtt. President- och parlamentsvalen 2017 och nyvalet till parlamentet 2018 var alla fria och rättvisa enligt internationella observatörer. Vallagarna föreskriver att minst en tredjedel av partiernas kandidater måste vara kvinnor. Efter valet i maj utgjorde kvinnor 26 av 65 ledamöter i parlamentet, men bara sex av 29 ministrar. Traditionella attityder, begränsade nätverk, omfattande våld i hemmen, ansvar för barnen och andra [ej definierade] hinder försvårade meningsfullt kvinnligt deltagande på lokal och nationell nivå. De få etniska minoritetsgrupperna var väl integrerade i det politiska systemet.

Problemet korruption

Strafflagen föreskriver bestraffning av tjänstemän för korruption. Regeringen hade stora svårigheter i att implementera lagen och en allmän uppfattning var att tjänstemän ofta ägnade sig åt korruption utan att dömas. Myndigheter med befogenhet att utreda korruption underlät att undersöka politiker, ministrar och de som deltagit i befrielsekampen. Anekdotiskt sades korruptionen vara omfattande bland regeringstjänstemän. Även polisen var inblandad i korruption - särskilt mutor och maktmissbruk. Nepotism sades förekomma i tillsättningen av regeringsposter. I oktober började den före detta statssekreteraren för att stärka institutioner, Francisco Borlaku, avtjäna ett tvåårigt straff för brott begångna i samband med byggandet av ett sjukhus i Baucau.

Nationella och internationella organisationer arbetade generellt med människorättsfrågor utan restriktioner och publicerade sitt arbete. Regeringstjänstemän brukade samarbeta med dessa organisationer, men följde inte alltid deras rekommendationer. Civilsamhällets organisationer kritiserade regeringen för att göra för litet för att komma till rätta med brott begångna under Indonesiens okkupation av Östtimor - för det mesta resultatlöst.

Våld mot kvinnor

Våldtäkt, inklusive inom äktenskapet, är ett brott som kan rendera 20 års fängelse. I många fall misslyckades myndigheterna undersöka eller döma i misstänkta våldtäkter, men allt fler fall av sexuella övergrepp behandlades. Våld i hemmet var efter överfall det brott som mest domar avkunnades i. Polis, åklagare och domare ignorerade rutinmässigt många av de lagar som skyddar vittnen. Våld mot kvinnor var utbrett: en studie av Asia Foundation kom 2016 fram till att 59 procent av flickor och kvinnor i åldrarna 15-49 hade utsatts för sexuellt eller fysiskt våld av en intim partner och att 14 procent av flickor och kvinnor hade våldtagits av någon annan än deras partner. Det ansvariga ministeriet hade

svårt att agera i frågan på grund av brist på personal. Sexuella trakasserier på arbetsplatser och i offentligheten rapporterades vara utbredda utan att några fall togs upp av berörda myndigheter.

Enligt konstitutionen ska grundskolan vara obligatorisk och gratis. Nio års skolgång från sex års ålder är obligatorisk, men det finns inget sätt att försäkra att utbildningen är gratis. Enligt regeringens statistik från 2017 gick 88 procent av barnen i grundskolan, men bara 32 procent i högstadiet. På landsbygden var det betydligt fler som inte gick i skolan än i städerna. Färre flickor gick ut skolan än pojkar, något som både berodde på bristfälliga sanitära faciliteter och tonårsgraviditeter. I flera områden kunde handikappade barn inte gå i skolan till följd av bristfälliga faciliteter. Sexuellt utnyttjande av barn var ett allvarligt bekymmer utan att rättsväsendet hanterade många fall. Homosexuella och lesbiska utsattes ofta för verbala attacker och var diskriminerade i samhällstjänster som bl.a. medicinsk vård.

Lagen möjliggör för arbetare att bilda och ansluta sig till fackföreningar, att strejka och att förhandla kollektivt. Lagen omfattar inte familj jordbruk eller familjeföretag tillkomna för att säkra familjeförsörjningen. Regeringen saknade resurser och utbildad personal för att garantera att rätten att ansluta sig till fackföreningar följdes. De flesta arbetare arbetade inom

den informella sektorn och var därför inte medlemmar i fackföreningar. Även om slaveri och tvångsarbete är förbjudet enligt lagen, saknade regeringen förmåga att se till att föreskrifterna också följdes. Barnarbete under 15 års ålder är förbjudet med undantag för ”lätt arbete” och utbildningsprogram för barn i åldrarna 13-15 år. Lagarna implementerades oftast inte utanför huvudstaden Dili. Barnarbete inom den informella sektorn var ett problem, särskilt inom jordbruket, gatuhandel och hushållsservice. Barn på landsbygden arbetade bl.a. med farligt arbete inom jordbruket.

Regeringen implementerade inte lagens förbud mot diskriminering på arbetsplatser och lika betalning. Diskriminering mot kvinnor uppgavs vara vanlig inom regeringen, men ibland vidtogs inga motåtgärder. Kvinnor mötte problem på arbetsmarknaden till följd av kulturella normer, stereotyper och lägre utbildningsnivå. Kvinnor arbetade ofta inom den informella sektorn och var otillräckligt skyddade vartill kom att de exploaterades - bl.a. genom att tjäna mindre än minimilönen på 115 dollar per månad, trots långa arbetstider.

Gabriel Jonsson

Källa: U.S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018*, <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreprt/index.htm#wrapper>

Freedom House om Östtimor

Forskningsinstitutet Freedom House, som arbetar med att främja demokrati världen över, utger årligen rapporter om tillståndet i världens länder vad gäller politiska rättigheter och medborgarnas frihet. Utifrån kriterier som val, politiskt deltagande, yttrandefrihet samt mötes- och organisationsfrihet indelas länderna i kategorierna fria, delvis fria och ofria länder.

Östtimor kategoriserades 2018 som ett fritt land efter att året innan ha varit ett delvis fritt land. Uppgraderingen berodde på de rättvisa valen som ledde till en smidig överföring av makten och gjorde det möjligt för nya partier och kandidater att delta i politiken.

Även om fredliga maktskiften ägde rum är de demokratiska institutionerna svaga och det politiska livet domineras av tvister mellan huvudpersonerna från självständighetskampen. Rättsväsendet är försvagat av kapacitetsbrister och politiskt inflytande.

De enda negativa påpekanden Freedom House gör om valen 2017 och 2018 är att sena förändringar gjordes av vallagarna. Vallagarna var inte heller samlade i en lagbalk. Inom kategorin politisk pluralism och deltagande sägs att medborgarna kan bilda konkurrerande politiska partier och att oppositionen kan vinna i ett val. Fler brister förelåg dock inom denna kategori, eftersom det råder oro över huruvida huvudpersonerna från självständighetskampen är benägna att låta en ny generation delta i politiken. Ett annat tillkortakommande var bris-

tande möjligheter för kvinnor att delta i politiken.

När det gäller regeringens funktionssätt, var Freedom House mera kritiskt. Även om valen 2017 var fria, var anti-korruptionsmyndigheterna svaga p.g.a. underfinansiering. Öppenheten och transparensen i den statliga upphandlingen var ogenomskinlig.

Medborgarnas frihet

När det gäller yttrandefrihet garanteras mediefrihet i konstitutionen, men de inhemska medierna var känsliga för politiska påtryckningar eftersom de är beroende av statlig finansiering. Under senare år har dock fler artiklar, som är kritiska mot regeringen, publicerats. Och 2017 frigavs två journalister som den dåvarande premiärministern 2015 hade åtalat för förtal. Religionsfrihet garanteras, men protestantiska grupper har rapporterat om vissa fall av diskriminering och trakasserier. Den akademiska friheten respekteras vanligtvis. Även om få restriktioner finns om vad som kan tas upp öppet är en känslig fråga oroligheterna 2006, då människor dödades i sammandrabbningar mellan polis och civila grupper.

Mötesfriheten garanteras av konstitutionen och respekterades för det mesta, men vissa lagar kan användas för att förhindra fredliga sammankomster: demonstrationer som ifrågasätter den konstitutionella ordningen eller nedvärderar statsöverhuvudet och andra

regeringstjänstemän är förbjudna. Demonstrationer måste godkännas i förväg och lagar begränsar hur nära regeringsbyggnader de kan hållas.

Non-governmental organizations (NGOs, enskilda organisationer) kan arbeta med frågor som mänskliga rättigheter och regeringens funktionssätt, men staten följer och reglerar aktivt deras arbete. Arbetare, utom polis och militär, kan bilda och delta i fackföreningar och förhandla kollektivt, men en lag från 2011 kräver en skriftlig begäran fem dagar i förväg för att kunna demonstrera. I praktiken är få arbetare medlemmar i fackföreningar till följd av hög arbetslöshet och informell ekonomisk aktivitet.

Rättsstaten uppvisar stora brister. Det råder brist på inhemsk personal sedan regeringen 2014 bröt kontrakten med utländska jurister. En lag från 2017 tillåter dock utländska domare. Rättsprocesserna är bristfälliga p.g.a. små resurser och brist på personal. Inhemsk personal har inte kunnat ersätta utländska jurister - många rättsfall har inte kunnat behandlas. Nio av tretton provinser saknar egna domstolar. Användning av portugisiska orsakar problem inom rättsväsendet i och med att få talar språket. Brist på tolkar leder ofta till att rättegångar skjuts upp. Rättsväsendet har i viss mån

lyckats döma poliser och soldater som anklagats för att ha tagit till övervåld. Lesbiska, homosexuella, bisexuella och transsexuella saknar skydd. Sexuell läggning och genusidentitet får litet utrymme i den offentliga debatten.

Den sista kategorin - personlig frihet och individuella rättigheter - får bäst värden efter den första yttrandefrihet. Medborgarna åtnjöt rörelsefrihet, men det var svårt att ta sig till enklaven Oecussi i Västtimor p.g.a. visumkrav och gränskontroller. Egendomsrättigheter är en komplicerad fråga till följd av tidigare konflikter och oklara landrättigheter. En nationell marklag syftande till att lösa ägandeförhållandena stiftades i juni 2017. Konstitutionen garanterar kvinnor lika rättigheter, men de är i praktiken diskriminerade. Våld i hemmen är vanligt förekommande. Ungdomsgraviteter är vanliga. Flickor och kvinnor från landsbygden kan falla offer för sexhandel och hushållsarbete. Regeringen har förstärkt sina insatser för att åtala de skyldiga.

Gabriel Jonsson

Källa: Freedom House, *Timor-Leste*, <https://freedomhouse.org/print/50061>, hämtad 7 maj 2019.

Östtimor har betalat för Greater Sunrise

Den 16 april fullföljde Östtimor de två köpen av ConocoPhillips och Shells andelar i gas- och oljefälten Greater Sunrise när Östtimor betalade köpesummorna.

I förra numret av Merdeka & ÖsttimorInformation (nr 75 januari 2019) skrev vi om Östtimors avsikt att köpa de två andelarna på 30 respektive 26,56 %. Nu har alltså köpet verkligen skett.

Vi friskar upp vårt minne och kompletterar med lite analytiska kommentarer.

I Timorhavet mellan Timor och Australien finns det gott om olja och gas under havsbotten. Sedan många år har olja och gas pumpats upp ur flera källor. Men dessa börjar ge mindre och mindre och är tömda om några år. Ett stort fält kallat Greater Sunrise är ännu oexploaterat. Skälen är flera. Främst kanske att det innehåller i huvudsak gas och exploateringen kräver en stor investering i en anläggning för behandling av gasen och eventuellt en gasledning till anläggningen. Ägarna ville dra en ledning till en existerande anläggning i norra Australien. Östtimors regering har velat att en ny anläggning byggs på Östtimors sydkust och att ledningen dras till denna. En sådan ledning skulle bli kortare men behöva korsa ett mycket djupt havsavsnitt.

Tills 2018 fanns en provisorisk gränsdragning mellan Östtimor och Australien i Timorhavet. Den byggde delvis på ett föräldrat avtal mellan Indonesien och Australien upprättat under de år Indonesien rättsvidrigt

ockuperade Östtimor. 2018 slöts efter långa och sega förhandlingar ett nytt gränsavtal mellan Östtimor och Australien. Enligt detta avtal fördes Greater Sunrise till Östtimors del av Timorhavet. Därmed har landet fått större inflytande över hur exploateringen av fältet ska ske.

Under senare år har ju priserna på olja och gas varit låga vilket gjort att ägarna av Greater Sunrise varit ovilliga att ta några risker med exploateringen. Och de har menat att kostnaderna för en ny anläggning i Östtimor skulle kräva stora direkta investeringar men också stora indirekta investeringar i infrastruktur. Ett alternativ som diskuterats har varit att bygga en flytande anläggning för behandling av gasen direkt vid fältet. Men även det alternativet har avvisats av Östtimors regering.

Hösten 2018, plötsligt för oss utomstående, inleddes en ny fas i spelet om exploateringen av Greater Sunrise. Östtimors regering förhandlade med två stora delägare om att köpa deras andelar av fältet. Avtal om att Östtimor köper ConocoPhillips andel på 30 % och Shells andel på 26,56 % för 340 respektive 300 miljoner dollar slöts och godkändes av Östtimors parlament. Med dessa andelar skulle Östtimor bli majoritetsägare, australiska Woodside har 33,44 % och japanska Osaka Gas 10 %.

Köpet skulle finansieras genom uttag ur Östtimors petroleumfond, vilket president Francisco Guterres Lú Olo lade in sitt veto emot. Genom att rösta för köpen en

gång till, enligt konstitutionen, upphävde parlamentet vetot.

Östtimors oljebolag Timor Gap, som står som ägare till andelen i Greater Sunrise, slöt den 25 april ett avtal på inte mindre än 943 miljoner dollar för att bygga en hamn i Beaco på sydkusten, dit ledningarna från Greater Sunrise ska gå. Avtalet har slutits med ett kinesiskt byggnadsbolag, China Civil Engineering Construction Corporation.

Läs mer på La'o Hamutuks webbplats, <http://www.laohamutuk.org/Oil/OilIndex.html#sunrise>. La'o Hamutuk skriver utförligt och när det gäller olje- och gasfrågor kritiskt, men väl underbyggt.

Tommy Pollák

Källor: Pressmeddelande från Östtimors regering
2019-04-16,
Macauhub 2019-04-29

Kinas inflytande i Östtimor

Fram till den indonesiska invasionen av Östtimor 1975 levde en del etniska kineser i Östtimor. De var till stor del aktiva inom handeln.

Under ockupationen stödde Kina indirekt, men i begränsad omfattning, frihetskampen. Efter återupprättandet av självständigheten 2002 har Kina gett Östtimor utvecklingsbistånd. Det har till stor del varit i form av mycket synliga byggnader för myndigheter, men knappast bidragit till utveckling av ekonomin eller människors levnadsförhållanden.

Exploatering av Greater Sunrise

Östtimor har engagerat Kina för att få hjälp med exploateringen av gasfälten Greater Sunrise, vilken bedömdes som för riskfylld av de stora oljebolagen. Ett avtal har skrivits med ett statsstött kinesiskt bolag för konstruktion och bygge av en anläggning för att behandla naturgasen till flytande form, LNG, med målet att besluta om investeringen i slutet av nästa år enligt Timor GAP. Det är det statsägda energibolaget som hoppas på produktionsstart 2025.

Exploateringen av Greater Sunrise har varit stoppad på grund av att regeringen insisterat på att anläggningen skulle byggas på Östtimors sydkust för att få fart på den lokala ekonomin snarare än i Australien eller på en flytande plattform. En anläggning i Östtimor kräver en gasledning tvärs över Timordjupet, som av Shell och ConocoPhillips samt operatören Woodside Petroleum Ltd. bedömts som onödigt svår och dyr.

Uppdelning av projektet

För att lösa tvisten om rörledningen har de återstående parterna i fältet börjat titta på en lösning med separat utveckling av själva gasfältet å ena sidan och gasledningen och anläggningen för behandling och export av gasen å andra sidan.

Även med Kinas hjälp är Östtimors tidsplan mycket ambitiös. Woodside räknar inte med produktion före 2027. De påpekar också att Australiens parlament måste ratificera havsgränsavtalet med Östtimor.

Kina bygger hamnen för gasexporten

I april slöt Timor GAP ett avtal på 943 miljoner dollar för byggandet av en hamn i Beaco för gasanläggningen. Avtalet skrevs med China Civil Engineering Construction Corp., ett dotterbolag till China Railway Construction Corp. och ses som en del av Kinas "nya sidenväg".

Skrämselkampanj bara propaganda

Den tidigare timoresiske presidenten José Ramos-Horta sade den 16 maj att Östtimor kan dra fördel av partnerskap med Kina och andra partnerskap för sin nationella utveckling och tillade att skrämselkampanjer mot kinesiska investeringar bara är propaganda.

"Det är en mängd propaganda plötsligt. Kina har nu framträtt som en stor global ekonomisk makt och det har upprört många länders ekonomiska monopol. Det är ett nytt globalt geopolitiskt fenomen", sade Ramos-Horta till Lusa.

"Det är ingen mening med att oro sig för Östtimor. Jag kan förstå oron, uppenbarligen, men vårt svar är att alltid vara tillgängliga för att förklara följderna av kinesisk inblandning", sade han. Ramos-Horta talade med Lusa efter att ha återvänt från Kina där han deltog i möten om den "nya sidenvägen" med ett antal tidigare statschefer.

Ramos-Horta förringade oron över Kinas närvaro i Östtimor och sade att den är "inte större än Indonesiens eller Australiens närvaro". Landet har, sade han, olika samarbetsavtal på försvars- och säkerhetsområdet med Australien, Portugal och USA samt andra samarbeten med länder som Japan, Sydkorea och Tyskland utöver EU.

"Kinas närvaro i Australien är mycket större, mycket större i USA där Kina äger statsobligationer och investeringar för två miljarder dollar", tillade han.

Tommy Pollák

Källor: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-05-15/china-enlisted-for-stranded-gas-venture-ditched-by-global-majors>
<https://www.macaubusiness.com/east-timor-anti-chinese-fear-campaigns-just-propaganda-ramos-horta/>

Östtimors budget för 2019

Eftersom budgeten för 2018 inte trädde i kraft förrän den 27 september 2018 blev processen för att ta fram budgeten för 2019 försenad. Den påbörjades i september 2018. Den 7 november godkände ministerrådet ett budgetförslag som den följande dagen överlämnades till parlamentet. Parlamentets plenardiskussion om förslaget började den 12 december och pågick till den 22 december.

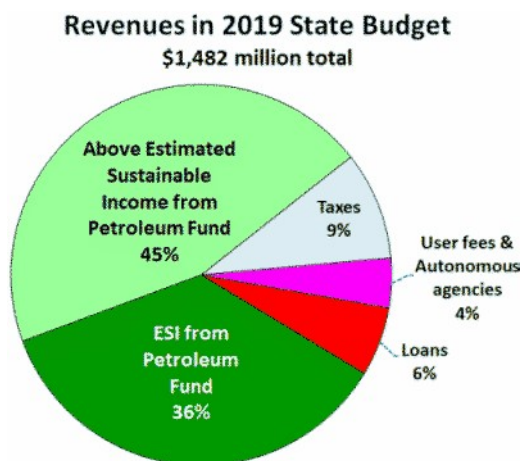
Då röstade man om ett ändrat förslag på totalt 2,132 miljarder dollar (US, som ju är Östtimors valuta). Det antogs med 40 mot 25 röster.

Presidentveto

President Francisco 'Lú-Olo' Guterres lade dock in sitt veto mot budgetförslaget då han inte ville godkänna 650 miljoner dollar för köpet av andelar av Greater Sunrise. Han menade att köpet skulle lämna för lite pengar för hälsovård, utbildning och infrastruktur. Parlamentet reviderade budgetförslaget den 31 januari och flyttade bort de 650 miljonerna. Det nya förslaget på 1,48 miljarder dollar antogs också med 40 mot 25 röster, alltså mot Fretilins röster.

Presidenten hade nu 30 dagar för att besluta sig för att antingen godkänna den nya budgeten eller åter lägga in sitt veto. Redan den 7 februari godkände han budgeten och den 11 februari förklarade han varför han godkänt budgeten och vädjade till parlamentet att göra framtida budgetar mer hållbara.

Godkänd budget

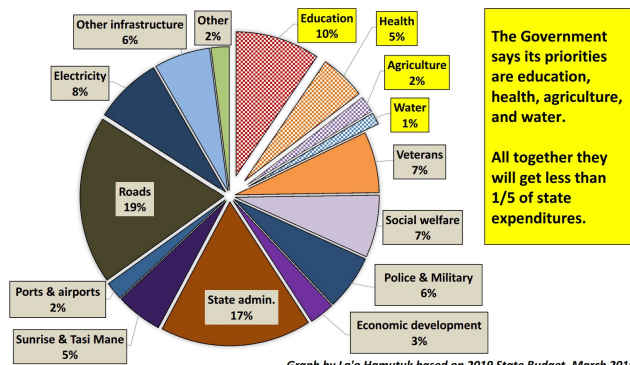
Världsbankens kommentar

I en rapport publicerad den 21 maj säger Världsbanken att den väntar sig ekonomisk tillväxt på 3,9 % 2019 och 4,6 % 2020. Den högre tillväxten från och med 2019 beror på ökade offentliga utgifter och förnyat förtroende

från konsumenter och företag.

Appropriations in the promulgated 2019 State Budget

\$1.482 billion total

En kraftig minskning av de offentliga utgifterna 2017 försvagade ekonomin 2017 och fortsatte att minska tillväxten 2018. BNP för icke-oljesektorn minskade 2018 med 0,7 %.

Större politisk och ekonomisk stabilitet samt ökade offentliga utgifter tillsammans med större privat konsumtion kommer att leda till ekonomisk återhämtning enligt Pedro Martins hos Världsbanken.

Rapporten konstaterar också att handelsbalansunderskottet minskade genom ökad kaffeexport, turism och minskad varuimport. Högre oljepriser internationellt bidrog också, trots minskad produktionsvolym, till förbättringar av den totala handelsbalansen.

Bakgrund

Ordinarie parlamentsval hölls i Östtimor 22 juli 2017. Det ledde inte till en regering med flertalet röster, varför dess budgetförslag för 2018 inte godkändes av parlamentet. Det blev till slut ett nyval 12 maj 2018 och den 9 juli 2018 en ny regering ledd av den förre presidenten Taur Matan Ruak från alliansen AMP bestående av partierna CNRT, PLP och KHUNTO.

8 ministrar och 3 ställföreträdande ministrar har inte godkänts av presidenten eftersom de har anklagats för korruption.

Tommy Pollák

Källor: <http://www.laohamutuk.org/econ/OGE19/18OGE19.htm>

<http://sea-globe.com/president-and-parliament-go-head-to-head-in-budget-showdown/>

[http://www.worldbank.org/en/country/timor-leste-publication/april-2019-timor-leste-economic-report-moving-beyond-uncertainty](http://www.worldbank.org/en/country/timor-leste/publication/april-2019-timor-leste-economic-report-moving-beyond-uncertainty)

Du kan stödja kvinnor och barn i Östtimor genom ett bidrag till den av Kirsti Sword Gusmão grundade stiftelsen Alola Foundation med representation i Australien. Läs mer på internet <https://www.alola.org.au/>.

Ny bok om Östtimor

Gudmund Jannisa, universitetslektor i Kristianstad, har publicerat ett omfattande arbete om Östtimor, *Timor-Leste in the World: BC to Independence*, 424 sidor, med en stor bibliografi, ett antal illustrationer, varav några i färg och ett överflöd av historisk och sociologisk information. Boken bygger dels på en riklig facklitteratur, dels på författarens egna erfarenheter i landet. Geografi och klimat, etnologisk bakgrund och framför allt den

koloniala historien, dominerad av Portugal, är utgångsläget. De viktigaste avsnitten är *From Isolation to Invasion* och därefter *Occupation and Resistance* fram till *A rough Road to Independence*.

En utförlig recension av boken planeras till nästa nummer av Merdeka.

Ritva Maria Jacobsson

Fundasaun Alola

Kirsty Sword lärde känna Xanana Gusmão, när denne satt fängslad i Indonesien under Indonesiens ockupation av Östtimor. Efter ockupationens slut och återupprättandet av självständigheten valdes Xanana Gusmão till Östtimors första president och han och Kirsty Sword gifte sig.

Kirsty Sword Gusmão grundade stiftelsen Alola 2001 för att stödja kvinnorna i Östtimor. Då gällde det i första hand för att öka medvetenheten och arbeta mot sexuellt och könsbaserat våld. Sedan dess har stiftelsen breddat sin verksamhet till att stödja kvinnor och barn i Östtimor på många olika plan.

Organisatoriskt är stiftelsen dels en ideell organisation i Östtimor, Fundasaun Alola, dels en välgörenhetsorganisation i Australien.

På grund av svårigheterna att upprätthålla kontakter med ideella organisationer i Östtimor har Östtimorkommittén valt att kanalisera sitt ekonomiska stöd till Östtimor genom Alola i Australien, Alola Australia.

Du kan läsa mer om Alola på deras webbplats <https://www.alola.org.au/>.

Tommy Pollák

Fortsättning från sidan 2

I övrigt handlar artiklarna om Östtimor huvudsakligen om ekonomi: landet har köpt oljefältet Greater Sunrise i Timorhavet mellan Timor och Australien och sent omsider antog parlamentet en budget för 2019. Vi har också med en artikel om Kinas inflytande i Östtimor som visat sig i form av byggprojekt.

Den enda händelse i den indonesiska övärlden som har fått viss uppmärksamhet i svenska medier är presidentvalet i Indonesien den 17 april, i vilket den sittande presidenten Joko Widodo ("Jokowi") blev

omvald i kamp mot ex-president Suhartos svärson Prabowo Subianto. Anders Uhlin, professor i statsvetenskap vid Lunds universitet, skriver om presidentvalet och vad det kan innebära för händelseutvecklingen. Här omnämns även det fortsatta förtrycket i Västpapua under Jokowi's första mandattid. Till innehållet om Indonesien hör också en artikel om landets arbetslösa generaler.

Till sist vill redaktören önska alla läsare en trevlig sommar.

Gabriel Jonsson

Notis om Östtimors klimat

Östtimors klimat är ett typiskt monsunklimat med en regnperiod från december till mars med lokala geografiska variationer. Årsnederbörden varierar mellan 500 och 1.500 mm i den relativt torra nordn och mer än 2.000 mm i den relativt våta södern. Lokala variationer är vanliga eftersom Östtimor är överraskande varierat ekologiskt sett för ett så litet land. Nederbörden kan vara mycket oregelbunden. Till exempel får Dili ibland 30 % av årsnederbörden på en enda dag. Torrperioder uppträder, ibland kallade El Niño, ganska regelbundet omkring vart fjärde år. Nederbörden minskar ända upp

till 50 % och dessutom försenar torkan regnperioden med två till tre månader, vilket orsakar svårigheter för jordbruket och därmed livsmedelsbrist. Så minskade t.ex. torkan 2002/2003 skörden med omkring 21 %.

Tommy Pollák

Källa: Lundahl, Mats & Sjöholm, Fredrik "A year of Turmoil: Timor-Leste 2006-2007", Sida Country Economic Report 2007:5, SIDA38552en.)

Östtimorkommitténs styrelse omvald

Vid Östtimorkommitténs årsmöte den 20 mars omvaldes styrelsen och revisorererna

- ordförande Gabriel Jonsson
- kassör Tommy Pollák
- övriga ledamöter Eva Goës, Hendrik Amahorseja
- revisorer Lennart Rohdin, Naoko Ushiroda
- revisorssuppleant Thomas Petersson.

Medlemsavgiften för 2020 fastställdes till 200 kronor, vilket är oförändrat.

Årsmötets deltagare gjorde ett uttalande, som du kan läsa här nedanför.

Utöver årsmötesförhandlingarna talade Ulf B Andersson om de mänskliga rättigheternas ställning i Indonesien. Du kan läsa om det i en separat artikel.

Tommy Pollák

Uttalande av Östtimorkommitténs årsmöte

Den 20 mars 2019 höll Östtimorkommittén årsmöte på Slottsvägen 2 i Solna. Deltagarna ställde sig bakom följande uttalande:

Östtimor blev den 20 maj 2002 2000-talets första nya land. FN överlämnade då makten till en regering ledd av president Xanana Gusmão och premiärminister Mari Alkatiri. Sedan dess har parlaments- och presidentval hållits 2007, 2012 och 2017. Valdeltagandet var högt och valen gick överlag fredligt till vid alla tillfällena.

För att den politiska stabiliteten ska bestå är det betydelsefullt att ekonomin utvecklas och diversifieras. Ekonomiska svårigheter kan skapa stora politiska problem i länder som är starkt beroende av konjunkturkänslig råvaruexport. Östtimor och Australien undertecknade den 7 mars 2018 efter långa förhandlingar en överenskommelse om gränsdragningen i Timorhavet mellan länderna. Det gäller nu att respektera överenskommelsen som kan leda till betydligt större inkomster för Östtimor under de kommande 20 åren. Samtidigt gäller det att se till att inkomsterna fördelas rättvist och används till hela landets utveckling. Det är oklart hur länge Östtimors olje- och gästtillgångar kom-

mer räcka och därför är det ytterst viktigt att utveckla jordbruket, som sysselsätter merparten av befolkningen, och turismen som på sikt kan ge stora inkomster för att förebygga inkomstbortfall om tillgångarna skulle sina.

Sverige kan bidra till att överenskommelsen om gränsdragningen i Timorhavet efterföljs och att utveckla och diversifiera ekonomin genom att lyfta fram frågorna i bilaterala kontakter samt genom EU:s och FN:s utvecklingssamarbete med Östtimor.

Därför vädjar vi alla och hemställer till riksdagen och regeringen

- Att agera för att både undertecknarna av avtalet om gränsdragning i Timorhavet och alla andra stater respekterar gränsdragningen
- Att EU i sitt samarbete med Östtimor verkar för att utveckla och diversifiera ekonomin för att göra Östtimor mindre sårbart för fluktuationer i olje- och gaspriser samt minskade intäkter på grund av minskat utbyte från olje- och gaskällor
- Att EU i sitt samarbete med Östtimor verkar för att intäkter från olje- och gasfyndigheter används för hela Östtimors utveckling.

Indonesien och mänskliga rättigheter

Om man ser på utvecklingen över lång tid så har det skett stora framsteg när det gäller mänskliga rättigheter (MR) i Indonesien. Bland efterkrigstidens värsta förbrytelser finns 1965-1966 i Indonesien när militären och general Suharto gradvis tog makten från president Sukarno, som hade lett landet efter självständigheten från Nederländerna 1949. Någonstans mellan en halv miljon och en miljon personer, som utpekades som medlemmar eller sympatisörer till PKI och dess frontorganisationer, mördades. Vid den tiden var PKI världens största kommunistparti utanför östblocket. Suharto styrde landet fram till 1998 då han efter intensiva pro-

tester tvingades avgå.

Fortfarande har ingen rättslig uppgörelse ägt rum med de ansvariga för massmorden och frågan är ännu drygt 50 år senare så tabubelagd att yttrandefriheten då och då begränsas vid försök att offentligt diskutera vad som hände när PKI krossades och partiet är fortfarande förbjudet.

President Joko ”Jokowi” Widodo har kommit med löften sedan han valdes 2014 att frågan om tidigare grova människorättskränkningar ska tas upp och det finns ett förslag om en Sannings- och försoningskom-

mission men detta har inte behandlats av parlamentet. Regeringen tycks nu ha backat från sina tidigare löften.

Presidentvalet 17 april

President-, parlaments- och lokalvalet 17 april har beskrivits som det största som genomförs i världen under en dag (Indien röstar ju under en längre period). 192 miljoner var röstberättigade i Indonesien. Inga oroligheter rapporterades under valdagen.

Först den 21 maj, vilket var enligt planerna, presenterades slutresultatet. Valresultatet 2019 blev en repris av valet för fem år sedan. Jokowi vann med 55 procent av rösterna och liksom 2014 misslyckades Prabowo Subianto med att vinna presidentposten. Prabowo Subianto var tidigare gift med Titiek Suharto, dotter till den tidigare diktatorn. Prabowo har ett långt militärt förflutet och han har varit general. Han anklagas för att ha legat bakom försvinnanden av oppositionsaktivister under protesterna mot Suharto och övergrepp i Västpapua på 1990-talet, liksom i Östtimor under ockupationen.

Politiskt företräder Prabowo en konservatism som också har blivit alltmer nationalistisk i sin framtoning med udden riktad mot det ökade kinesiska inflytandet. Basen för honom är de konservativa muslimerna.

Jokowi framstod vid valet 2014 som en ny frisk kraft i indonesisk politik då han inte tillhör den tidigare politiska eliten. Vid årets val valde Jokowi att ha Ma'ruf Amin som sin vicepresidentkandidat. Han avgick då som ledare för NU, den mäktiga muslimska organisationen i Indonesien. Bedömare såg med oro på Jokowi val av vicepresidentkandidat, ett uppenbart försök att vinna konservativa muslimska röster. Ma'ruf Amin har varit ledare för MUI, Indonesiens ulemaråd som samlar muslimska grupper. Han har där stött den kontroversiella lagstiftningen om pornografi, krävt förbud mot att Ahmadiya-gruppen, en muslimsk minoritet, ska få bedriva aktiviteter. Ma'ruf beklagade också att Konstitutionsdomstolen 2017 sade nej till att förbjuda samkönat sex.

Valresultatet innebar oroligheter i Jakarta. Prabowo hade långt innan valresultatet kom hävdade att valfusk skulle förekomma och så fort det hade tillkännagivits att Jokowi hade vunnit utbröt demonstrationer och kravaller i Jakarta och andra städer. Över 50 000 poliser kallades in och åtta personer dödades 21-23 maj. Regeringen hävdade att betalda ligister låg bakom kravallerna. Bland dem som greps fanns också IS-sympatisörer.

Jokowi och mänskliga rättigheter

Vilken väg den omvalde Jokowi kommer att gå när det gäller mänskliga rättigheter återstår att se.

De som hoppades på en radikal MR-politik efter 2014 har blivit besvikna.

När det gäller attackerna på homosexuella och transpersoner har Jokowi inte förmått att komma med ett trovärdigt försvar för allas lika rättigheter utan

diskriminering. Indonesien är ju världens största muslimska land i folkmängd och här har aldrig funnits något förbud mot samkönat sex. Polis har dock i samarbete med islamistiska extremgrupper i ökad utsträckning gått till lokala angrepp vilket skapar en osäkerhet i HBTQ-kretsar i Indonesien. Pornografifilagen har använts och Facebook-grupper stängs ner. Enligt Human Rights Watch greps under 2017 minst 300 personer på grund av deras förmodade sexuella läggning eller könsidentitet, det högsta antalet någonsin.

Aceh är i detta sammanhang ett skräckexempel med sin lokala lagstiftning som innebär att prygelstraff kan utdömas och verkställas offentligt för sex som inte är heterosex inom äktenskapet. Bilder på dessa utdömande av straff fördöms hårt av människorättsorganisationer.

Yttrandefriheten är jämfört med för 20 år sedan omfattande i Indonesien och pressen är frispråkig. Men Reportrar utan gränser har riktat skarp kritik mot att kravallpolis i Jakarta avsiktligt ska ha attackerat journalister 22 maj då minst sju reportrar skadades. Den fortsatta blockeringen av rapportering från Västpapua får också kritik.

Amnesty kritiserade också att Robertus Robet, en akademiker, togs in till förhör den 7 mars. Han hade hållit ett tal utanför presidentpalatset den 28 februari och kritiserat det ökade militära inflytandet i dagens Indonesien och jämförde detta med New Order Era 1966-1998. Robertus Robet sjöng också en kritisk sång. Han hotas nu med åtal för att ha förolämpat myndigheterna och kan dömas till sex års fängelse. Robertus Robet var demokratiaktivist i kampen mot Suharto 1998 och en av grundarna av Amnesty Indonesien.

Separatism

När det gäller ”separatism” i Indonesien finns inga ljuspunkter. I Västpapua har situationen skärpts sedan ett antal personer, mellan 16 och 30, uppges ha dödats i en gerillaattack i början av december 2018. Gerillan hävdade att det var indonesiska soldater medan regeringen uppgav att det var byggnadsarbetare som är involverade i ett stort vägbygge. Vid de årliga manifestationerna den 1 december 2018 för att fira Morning Star, Västpapas flagga som hissades den 1 december 1961 i Nederländska Nya Guinea, greps enligt Amnesty minst 537 personer. I en rapport den 2 juli 2018 beräknade Amnesty att 95 personer olagligt har dödats av indonesiska säkerhetsstyrkor 2010-2018.

En av Amnestys samvetsfångar, Johan Teterissa, frigavs den 25 december 2018. Han hade då suttit fängslad sedan i juni 2007 och var dömd till 15 års fängelse. Anledningen var att han och 22 andra aktivister hissade Benang Raja, den förbjudna flaggan för Republiken Sydmoluckerna, och framförde en krigsdans när dåvarande presidenten Susilo Bambang Yudhoyono besökte Ambon.

När det gäller Munir, den indonesiske människorättsförsvararen, som arsenikmördades på ett Garuda-plan på väg till Amsterdam den 7 september, så frigavs Pollycarpus, som dömdes för mordet, sommaren 2018.

Enligt tidningen Tempo den 7 september 2018 kan det bli fortsatt polisutredning om det finns nya bevis. Männskörtsorganisationer har under många år krävt att

underrättelsetjänsten BIN:s roll i mordet på Munir ska utredas.

Ulf B Andersson

Indonesiens arbetslösa generaler

Indonesiens försvarsmakt består som i andra länder av armén, flottan och flygvapnet. Försvarsmakten uppgår till ungefär 450.000 man. Armén har mest personal och det finns hundratals arbetslösa generaler och några tusen överstar.

En plikt är att varje arbetsdags morgon måste de arbetslösa officerarna anmäla sig till högkvarteret för att meddela sin närvaro. Efteråt är de fria från plikter för dagen. Det är deras enda dagliga plikt. För att lösa problemet med de arbetslösa officerarna har Indonesiens överbefälhavare, marskalk Hadi Tjahjono, föreslagit att placera dem på statliga departement och institutioner. Placering av officerare på statliga departement och institutioner är inget nytt.

Internationellt erkännande av Indonesiens självständighet kom i december 1949, förutom västra Nya Guinea som i Jakarta kallades för Västra Irian, sedan Irian Jaya och nu heter det Västpapua. Politiskt var Indonesien självständigt, men ekonomin kontrollerades av stora nederländska företag. I konflikten om Indonesiens anspråk på Västpapua, nationaliserades de företagen under 1950-talet.

Snart efter nationaliseringen tog armén hand om företagen. De placerade sina officerare i ledningspositioner och för att motverka de existerande fackföreningarna, bildade de en fackförening som kallades *Golongan Karya* eller *Golkar* (golongan = grupp, karya = skapelse). Argumenten för bildandet av Golkar var

enligt dem att i det självständiga Indonesien fanns inte längre arbetare, utan bara kreativa kvinnor och män, och dessa är Golongan Karya.

Efter den blodiga militärkuppen 1965 blev general Suharto Indonesiens president och med den här nya utvecklingen ökade militärens dominans kraftigt. I parlamentet (DPR) fick de 100 platser. Golkar blev regeringsparti med Suharto som ordförande.

Suharto tvingades bort från makten i maj 1998. Då avskaffades de militära platserna i parlamentet. Den nya situationen kallas *reformasi* (reformer). *Reformasi* betydde inte att militären släppte greppet om landets politik. De höll sig kvar vid makten genom att pensionerade generaler blev provinsguvernörer och borgmästare. Några av de generaler som var nära Suharto bildade politiska partier - general Wiranto upprättade Hanura, general Susilo Bambang Yudhoyon det Demokratiska partiet och Suhartos svärson, general Prabowo Subianto, Gerindra.

I den nuvarande regeringen ledd av Joko Widodo och Jusuf Kalla är pensionerade generaler presidentrådgivare och ministrar. Regeringen har ännu inte tagit ställning till placering av arbetslösa generaler och överstar. Kanske beror det på de allmänna valen så vi får efter att en ny regering samt president och vicepresident har installerats i oktober se hur frågan kommer att behandlas.

Hendrik Amahorseja

20 år sedan Liquisa-massakern

Nästan i tysthet har 20-årsdagen av en kyrkomassaker i Östtimor förflutit. I april 1999, fem månader före folkomröstningen om Östtimors självständighet skulle äga rum, dödades dussintals personer i en prästs bostad och på kyrkogården i den idylliska kuststaden Liquisa.

Antalet skulle ha kunnat bli mycket större, upp till 200 människor, återstoden av en samling på 2000, som besökte en morgongudstjänst den 5 april.

Då var Mark Bowling ABC:s Indonesienkorrespondent och reste ständigt mellan Östtimor och sin bas i Jakarta. Det här är hans hågkomster.

Bara några dagar tidigare hade jag intervjuat ledaren för en av Östtimors fruktade miliser - Besi Merah Putih (Det röda och vita järnet). Han hade lovat att "eld och blod" snart skulle släppas loss på alla som motsatte sig det indonesiska styret i Östtimor. Hans förutsägelse om

terror skulle slå in.

Jag stod i nyhetsagenturens APTN kontor i Jakarta och tittade på en video som just hade kommit via satellit från Östtimor. Jag stod bestört över det jag såg - en pojke låg på sidan på ett vitkaklat golv med ryggen mot kameran med ett djupt, långt gapande skärsår längs sidan - spåret av en machete. Det var en blodpöl och han flämtade efter luft, knappt vid liv.

Åtskilliga sårade och hysteriska människor låg hopkrupna.

Vad vi såg var efterskörden av en massaker och inom ett dygn var jag tillbaka i Liquisa med ABC:s kameraman David Anderson för att försöka få en bild av vad som hade hänt. Vi fann Liquisa dödyst - ingen trafik, inga på marknaderna eller på gatorna.

Vi begav oss till kyrkan São João de Brito. Jag kan

inte beskriva det fasansfulla vi såg på gården trots försöken som gjorts för att tvätta den ren.

Prästen fader Rafael dos Santos närbelägna hus hade plundrats och i ett av rummen såg vi det vitkallade golvet från videon täckt med blod.

Vi fick veta att prästen tillsammans med andra hade flytt till Dili, men karmeliternunnan Maria Immanuella hade stannat för att försöka lugna känslorna. Trots det fann jag henne överväldigad av fasan av det som skett. ”Jag vet inte hur många som dödats”, sade hon. ”enligt fader Rafael dödades sju i hans hus. Läget här är spånt. Alla är rädda.”

Jag började leta efter vittnen. Ingen i staden var villig att låta sig intervjuas för TV, så jag gjorde anteckningar som jag sedan använde för en rapport till ABC radio. Här är anteckningarna jag gjorde:

”Omkring klockan 12 på dagen jagade en grupp på 500 beväpnade pro-indonesiska medlemmar av Besi Merah Putih invånare i Liquisa till kyrkan. Milismännen stod utanför och skrek hotelser. Indonesiska soldater var också närvarande.

De stod bakom milismännen utanför kyrkans tomt och när spänningen ökade sköt de varningsskott i luften - men anmärkningsvärt så gjorde de inga försök att stoppa vad som sedan hände.

En gammal man som hade varit inne i kyrkan sade till mig att människor runt omkring honom blev panikslagna när de hörde skott.

En del sprang ut på kyrkogården. Andra sprang till prästens hus. Det var då som milismännen gick till angrepp med macheter. Han sade att människor fick halssarna avskurna. Soldater sköt tårgas in i prästens hus för att driva ut dem som sökt skydd. Ett vittne sade att han såg blod droppa från taket.

Senare, när jag kom in i huset, fann jag snitt över hela taket, förmodligen hade milismän kastat sina macheter mot taket för att försöka träffa alla som försökt gömma sig på taket.

Östtimors andlige ledare, biskop Carlos Belo, sade att dödsoffren var 25, en siffra han fått av den lokale indonesiske militärbefälhavaren. Människor jag talade med i Liquisa sade att offren var många fler och 2003, när en utredning av allvarliga brott slutligen lade fram sin utredning i en domstol, sades antalet vara uppe i 200 - ”ingen vet med säkerhet ty kropparna forslades bort på en lastbil.”

”Rätten fick höra ett detaljerat vittnesmål om hur Besi Merah Putih-milisen höll en ceremoni före massakern i vilken varje deltagare påstås ha tvingats dricka en cocktail på alkohol, djurblod och droger för att förbereda sig för dödandet i kyrkan. Vittnesmål hävdade direkt inblandning i anfall av indonesiska soldater, som påstogs ha varit civilklädda för att se ut som milismän. Några av Östtimors mest framträdande pro-indonesiska milismän, bland andra Eurico Guterres och João Tavares, var de främst misstänkta och ledande under massakern.

Rätten hörde ett ögonvittne, Herminia Mendes, hur milisen tillsammans med polisen och militären anföll kyrkan.”

”De sköt i luften för att ge milisen signalen att gå in i kyrkan och sedan började de att skjuta människor”, sade hon i domstolen 2003. ”Med ansiktsmasker anföll milisen och militären med yxor, svärd, knivar, bomber och skjutvapen. Polisen sköt min äldre bror, Felix, och milisen skar upp mina kusiner Domingos och Emilio, och en åtta månader gammal baby.”

Herminia Mendes beskrev hur hon desperat försökte att tillsammans med andra fly till karmeliterklostret. ”Milisen, polis och militär hade förberett en lastbil för att köra folk till distriktsadministratörens hus”, sade hon. ”När vi kom fram fortsatte milisen sin aktion och fortsatte att slå och hugga civila. Efter omkring tre timmar gjorde Augustinho (en myndighetsperson) ett tillkännagivande till människorna, ”Gå hem och hissa den indonesiska flaggan. Och knyt den till era högerhänder för att visa att vi alla är människor beredda att dö för den här flaggan.”

När David och jag kom till Liquisa såg vi att de flesta husen i Liquisa flaggade med Indonesiens röda och vita flagga. Människorna var förlamade av ytterligare ett anfall och flaggade med dessa färger som skydd. När David och jag gick längs gatorna såg vi många underliga och störande inslag. I ett kvarter var luften fylld av rök från lövhögar i rännstenen - det gav platsen ett kusligt, mardrömslikt utseende. Ungdomar drog omkring på gatorna iakttagande oss. De såg trötta och tömda på all kraft ut, som zombis. Många bar trasiga röda och vita pannband eller hade rött och vitt kräppapper runt armar och kropp. Under alla andra förhållanden skulle man kunna ha tagit dem för fotbollfans på väg hem efter förlust i en stormatch. Men i Liquisa efter en massaker försökte de helt enkelt undvika att provocera fler anfall från en manisk och oförutsägbar fiende.

Det var fortfarande flera månader före Östtimors omröstning om självständighet och den pro-indonesiska milisen gjorde allt de kunde för att skrämmas.

Och var var Förenta Nationernas fredsbevarare i den här kaotiska situationen?

Det var inte förrän i maj 1999 - en månad efter Liquisa-massakern - som Östtimors tidigare kolonialmakt, Portugal, undertecknade ett avtal som lät östtimoreserna rösta om sin framtid. Den överenskomsten stöddes av FN och signalerade starten på FN:s deltagande i röstningsförfarandet.

Betydelsefullt var att FN tillät den indonesiska polisstyrkan att vara ansvarig för säkerheten fram till omröstningen i augusti. Det visade sig vara ett dåligt beslut. Liksom det förekom fler anfall och mer dödande inför augustiomröstningen, så utbröt våld när ett flertal av röstberättigade östtimoreser valde självständighet från Indonesien.

Omkring 1400 civila dödades och omkring 250000 människor - mer än en fjärdedel av befolkningen -

flydde till Västtimor, där många inhystes i flyktingläger. Undantagstillstånd infördes.

FN skickade sedan in en bemyndigad styrka (INTERFET—United Nations International Force in East Timor) - som huvudsakligen bestod av australiska soldater - för att återställa ordningen och låta påbörja återuppbyggnaden.

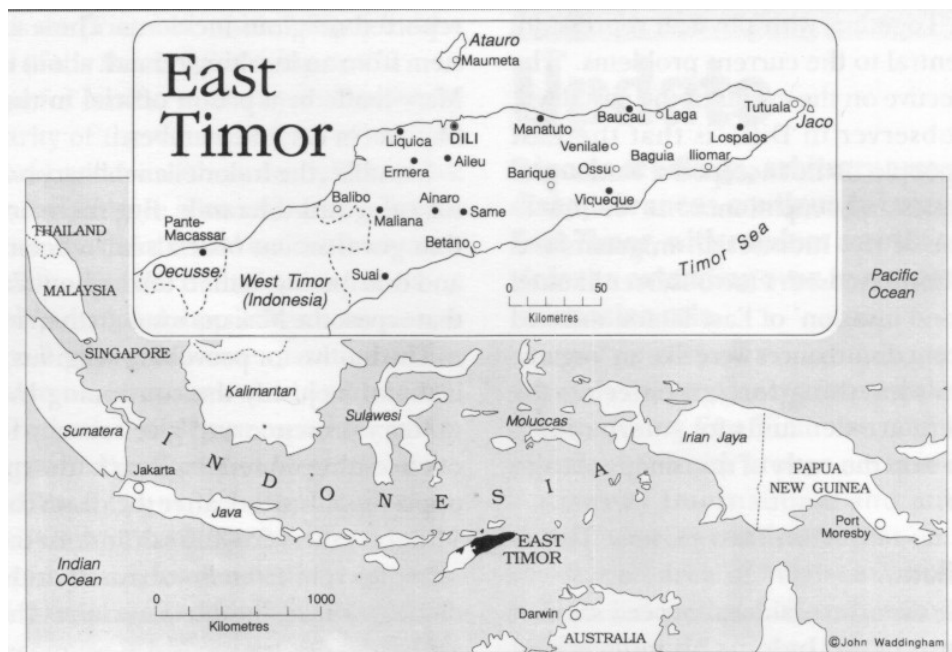
Jag återvände till Liquisa några år senare. En ung-

domskör sjöng i kyrkan São João de Brito. Deras röster var ljuvliga och vackra. Fred hade slutligen inträtt.

Tommy Pollák efter Mark Bowling, <http://catholicleader.com.au/author/bowlingm>.

Källa: <http://catholicleader.com.au/news/massacre-remembered-journalist-mark-bowling-reflects-on-a-shocking-event-in-east-timor-in-1999>

Östtimor - kortfakta

Östtimor är den östra halvan av ön Timor, den östligaste och största av de Små Sundaöarna (Bali, Lombok, Sumbawa, Flores med flera) norr om Australien. Östtimor omfattar också en enklav i den västra, indonesiska delen av Timor. Ytan är 14.870 km², jämför med Skånes på 11.027 km². Högsta berget är Tat Mai Lau 2.963 m.ö.h. Klimatet är tropiskt kustklimat. Befolkningen är ungefär 1,2 miljoner, jämför med Skånes 1,15 miljoner. I landet finns ett 30-tal etniska grupper med över 14 ursprungsspråk. Förvaltningspråket är portugisiska, som bara talas av en mindre del av befolkningen, vars um-

gängesspråk är tetum. Bahasa indonesia talas också av många. 90 % är katoliker, 5 % muslimer, 3 % protes-tanter. Landet är en republik med parlamentarism och ett parlament med 65 ledamöter. Huvudstaden heter Dili. Östtimor använder USA:s dollar som valuta. Naturtillgångar är olja och gas i Timorhavet söder om ön, guld, silver och mangan. Andra exportvaror är kaffe och kopra. Viktigaste handelspartner är Indonesien, Australien och USA.

Tommy Pollák

Västpapua - kortfakta

Västpapua ligger mellan breddgrad 2 i norr och 9 i söder. Längdgraderna är 130 i väster och 141 i öster.

Yta - 421.981 km², jämför med Sveriges 449.960 km²
Högsta berg - Puncak Jaya 5.033 m ö h (evigt snötäckt)
Klimat - 1.800 till 3.000 mm nederbörd/år, 19° till 28°C
Befolkning - 2.366.000 (år 2003)

Huvudstad - Jayapura var Västpapas provinshuvud-

stad, när Västpapua var en enda provins, och har ungefär 250.000 invånare

Språk - officiellt språk bahasa indonesia, det finns över 300 papuanska dialekter
Näringsliv - i inlandet ligger världens största guldgruva och den tredje största koppargruvan.

Tommy Pollák